

לוקוטי ופסקי הלכות

"חוקי חיים"

ותלמוד
 "חוקי חיים"
 לעשות רצונך
 בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני**שוקולד
ב'****בקשה:**

נא לשלוח לכמה שיותר
 אנשים כדי שיגיע הלכות
 אלו לבתי בני ישראל,
 לתועלת הציבור, וכך יש
 לכם יד בהפצת תורה
 ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד

גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)[לתרומות](#)

שעות קבלת הקהל "בחדר הוראה" רח' מנחת יצחק 20 ירושלים | טל: 052-7619332 | paskenshtibel@gmail.com
 ימים א-ה: 4:30 אחה"צ עד 8:00 בערב | יום ו': 10 עד 11 בבוקר, ומשעה לפני הדלקת נרות

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

ותלמוד
"תלמידי חכמים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

חוקי חיים

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פתח"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

359

פרשת בלק תשפ"ה

דיני שוקולד - ב'

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

חטיפי שוקולד

ישנם הרבה סוגי חטיפי שוקולד המכילים מיני דגנים בתוכם ותמיד מתחדשים מינים שונים וצריכים לדעת את ברכתם, לפעמים זה בסקוויט המכוסה עם שוקולד ולפעמים זה שוקולד עם מעט מיני דגן בתוכם, והרבה ספיקות יש בחטיפים אלו מה לברך עליהם, ואי אפשר לפרט כי רבים הם, אמנם נביא כאן כמה דוגמאות.

א. לפרסם הברכה. מרוב ספיקות של הברכות על ריבוי החטיפים אלו, טוב שהחברה ידפיסו את הברכה על כל מוצר ליד ההכשר [ע"פ הוראת בעל המכשיר], כך שלא יצא מכשול מתחת ידיהם, וכבר קיימות כמה חברות שמקפידים לפרסם הברכה ואשרי חלקם, והחברות האחרות ילמדו מהם לזכות את ישראל בברכות נכונות.

ב. כשכותבים ברכה על המוצר, לא יכתבו הברכה במלואו כגון 'ברכתו מזונות', שאז אולי יתחייב האריזה בגניזה משום שיש בה הלכה פסוקה עליה, אלא יכתבו בקיצור 'ב. מזונות' או 'ב. שהכל' כך שאין בו חשש להיות הלכה פסוקה וממילא אין בה חיוב גניזה.

ג. וופל בטעם שוקולד. וופל בטעם שוקולד, בדרך כלל המין המזונות הוא החשוב וגם הוא מזין, ואפילו כשהוא מצופה לגמרי בשוקולד, מ"מ עיקרו הוא השכבות של וופל, אזי ברכתו מזונות, כגון חטיפי 'כיף-כיף'.

ד. גלילות וופל. כמו כן גלילות וופל עם מילוי קרם או שוקולד, ברכתם 'מזונות' מאחר שהמזונות הוא העיקר.

טו. בסקוויט המצופה בשוקולד. כמו כן סוגי בסקוויט המצופים עם שכבת שוקולד אפילו עם שכבה עבה, מ"מ הביסקוויט היא חלק כמשמעותי מהחטיפי ולכן ברכתו 'מזונות', כגון 'קראנץ' ועד חצות' של

חברת עלית-מגדים, או בסקוויט 'תירוש' ו'חצי חצי' מחברת הדר. **חטיפי שוקולד.** ישנם חטיפי שוקולד שעיקרן הוא טעם השוקולד, ועל אף שמעורבים בהם גם מוצרי קמח אבל זה רק להטעים את השוקולד (אות ח') או לתת בהם הרגשה של פריכות (אות ט), ולכן ברכתם 'שהכל' (וזאת הברכה עמ' 262).

ז. אריות קטנה קליק. ישנם סדרה של סוגי חטיפים בשם 'קליק' בשקיות קטנות מחברת 'ורד גליל', ויש חילוקי דינים ביניהם ועל ברכתם לפי תכולתם.

קליק בסקוויט [אריזה אדומה], כריות [כחולה], עוגי [ורודה], קליק בייגלה [ורודה] ברכתם 'מזונות' מאחר שהקמח והביסקוויט הוא לטעם, מה שאין כן, קליק קורנפלס [ירוקה], כדורים [צהובה] וחום לבן [חומה] ברכתם 'שהכל' מאחר שעיקרן הוא השוקולד והקמח אינו לשבוע או לטעם (מדריך הכשרות עדה"ח תשפ"ה ח"ב עמ' 60).

ח. חטיפי קליק. כמו כן ישנם סדרת חטיפים בשם 'קליק' שהם פריכים ומצופים שוקולד במילוי של נוגט, קרם חלב, קרמל, שוקולטה וכדומה באריזה ארוכה וצורה, וברכתם 'שהכל', מאחר שעיקרם הם השוקולד והקמח הוא להטעים את השוקולד (מדריך הכשרות עדה"ח שם).

מדיני ברכות

מתוקים מדבש ונופת צופים

א. אחר שהוצאנו את הגליון האחרון (358) בנושא של דיני שוקולד, קיבלנו הרבה שאלות מהציבור הרחב בנוגע למתק האהוב בין לגבי הלכות ברכות ובין לגבי הלכות שבת, ולכן הקדשנו עוד גליון בנושא כדי לברר כמה מהשאלות הנפוצות שעולות.

ב. וגם אלו שלא אוכלים שוקולד, בדרך צחות אפשר להליץ ש'כל העוסק בתורת שוקולד כאילו אכל שוקולד.. כי התורה היא 'מתוקים מדבש ונופת צופים' (תהילים י"ט, י"א), ובכל אופן מחלקים לילדים ממתקים ומיני שוקולד, ולכן יש צורך לדעת הלכותיו.

דין טפל ועיקר

טפל ועיקר

ג. כשיש דבר מאכל העשוי בעיקר משני רכיבים שברכותיהם שונים ואחד מהם עיקר ואחד מהם טפל אין מברכים אלא ברכה אחת ובוחרים את הברכה של הדבר העיקר, או הדבר שהוא רוב, ובזה פוטרים את הטפל או המיעוט (שו"ע סי' ר"ח ס"ז, סי' ר"ב ס"א, ומ"ב).

מיעוט וטפל של חמשת מיני דגן

ד. 'כל שיש בו' אמנם אם אחד מן הדברים בתערובת הוא אחד מחמשת מיני דגן ויש בו טעם דגן ובא לשבוע, אפילו אם הוא המיעוט או הטפל, מברכים על המאכל 'בורא מיני מזונות', ולא הולכים אחר רוב התערובות או העיקר, והטעם משום שחז"ל נתנו חשיבות מיוחדת לחמשת מיני דגן, ו'כל שיש בו' טעם דגן, נחשב זה לעיקר והמינים האחרים טפלים לו (שו"ע סי' ר"ח ס"ב ומ"ב סק"ז), ודין זה מכונה 'כל שיש בו'.

לפעמים לא הולכים אחר המיעוט שהוא 'מזונות'.

ה. יש כמה מקרים שלא הולכים אחר המיעוט שהוא 'מזונות' אלא הולכים אחר הרוב והעיקר כשאר דברים ונביא כמה אופנים הנוגעים לענייננו.

ו. לדבק. אם המין דגן נתון בתערובות כדי לדבק ולהקשות את התערובות ולא להטעים או לסעוד את הלב, אז הולכים אחר רוב התערובות (שו"ע סי' ר"ח ס"ג) כגון קמח הניתן במרק כדי שיהיה יותר סמיך, או כשנותנים קמח מצה בקציצת דג או קציצת בשר וכדומה שהם עשויים לעבות ולדבק, מברכים 'שהכל' ולא 'מזונות'.

ז. אינו לכוונת אכילה. כשיש מעט תערובות מיני דגן עד שאין דעת האוכל על מין המזונות כלל, והוא אוכלו רק משום שהוא נמצא שם, לא נאמר בזה הדין של 'כל שיש בו' ומין המזונות נחשב טפל כלפי המאכל העיקרי (וזאת הברכה עמ' 108).

ח. לתבל וללפת. אם מין המזונות בא לתבל מאכל עיקרי ואין הוא מעיקר שם המאכל, אין אומרים הכלל 'כל שיש בו' אלא קובעים הברכה לפי מאכל העיקרי ופותר את מין המזונות שהוא טפל (וזאת הברכה שם), כגון 'שניצל' או דג המעוטה בפירורי לחם או קמח מצה מברכים 'שהכל' אע"פ שיש בו גם מיני דגן (שר'ת רבבות אפרים ח"ג סי' קכ"ב בשם הגר"מ פיינשטיין).

ט. להרגיש פריכות. לפעמים מערבבים מעט ממיני דגן כמו בסקוויט או קרקר במאכל לא לתת טעם או להשביע אלא כדי לתת הרגשת פריכות כשנוגסים בו [קראנץ' - crunch], וגם בזה אין דין 'כל שיש בו' ומברכים לפי הרוב ולא 'מזונות' (עי' מש"כ גליון 96 אות י"ג).

באופן שיש ספק

י. במקרים שהדבר אינו ברור אם המין מזונות בא להוסיף טעם עיקר במאכל ואז ברכתו 'מזונות', או שבא להטעים את השוקולד ואז ברכתו אמור להיות 'שהכל', יש לברך 'שהכל' מספק שפוסט הכל (וזאת הברכה שם).

כ. **תולה על דעת האדם.** יש מקרים שיש ספק מהו העיקר, ולכן תלוי בדעת האדם האוכלו, אם דעתו בעיקר על השוקולד אזי מברך 'שהכל', ואם דעתו וכוונתו בעיקר על המזונות שבתוכו, אזי מברך 'מזונות'.

כא. **פסק זמן.** קיים חטיף 'פסק זמן' מחברת 'עלית-מגדים' [קלאסי, וביג בייט] שיש בתוכו כמות מכובדת של מיני מזונות אמנם גם עיקרו הוא שוקולד, ולכן ברכתו 'מזונות' (מדרך הכשרות שם עמ' 56), ויש אומרים שאם השוקולד אצלו עיקר ואוכלו בגלל השוקולד לבד, אזי מברך 'שהכל' (מור' הגר"י בלויא).

כב. **רבע לשבע.** קיים סוג ופול עדין ודק בשם ובסדרה 'רבע לשבע', במילוי קרם אגוזים הרבה וכדומה, בציפוי שוקולד חלב מעולה מחברת עלית-מגדים, ומאחר שהופל הוא מאד דק ועדין, עיקר הוא שוקולד העדין, ומברך עליו 'שהכל'.

חטיף שוקולד עם מיני פירות

כג. **עם חתיכות שקדים או אגוזים.** מצוי גם חטיף שוקולד עם מיני פירות קטנים בתוכו כגון שקדים, בוטנים, פתיתי אורז וכדומה, ומברכים עליהם 'שהכל' אע"פ שהחתיכות שקדים או אגוזים ניכרים בתוכו, והטעם שעיקר הוא השוקולד והפירות טפלים אליו (לעיל אות ג').

כד. **ברק שוקולד [Chocolate Bark].** כמו כן מצוי היום הרבה שמכינים 'שוקולד ברק' דהיינו ששטחים שוקולד נוזלי על שטח רחב ומוסיפים עליו כל מיני מעדנים כגון חתיכות אגוזים, חמוציות, פירות יבשים, סוכריות קטנות וכדומה ואז ממתינים עד שיתקשה השוקולד ואח"כ חותכים אותו לחתיכות מרובעות. ומאחר שעיקר הוא השוקולד והאגוזים משרתים כתוספת וטפל, מברכים עליו רק 'שהכל' ולא 'העץ'.

כה. **ברק עם 'בייגל'.** כשמוסיפים 'בייגל' על 'השוקולד ברק' והם נראים כחתיכות גדולות ומוסיפים טעם לשוקולד, אז צריך לברך 'מזונות' מאחר שהם באים לטעם כדין 'כל שיש בו' (לעיל אות ד'), ואם הם רק חתיכות קטנות ואין הרבה מהם, ולא באים להסעיד אלא להרגיש את הפריכות (אות ט'), אזי הם בטלים לגוף השוקולד וברכתו רק 'שהכל'.

ברכה אחרונה

כו. כשיש תערובות של מין דגן במאכל באופן שמברכים עליו 'מזונות' אע"פ שהוא רק מיעוט ומדין 'כל שיש בו' (לעיל אות ד'), זהו דוקא לענין ברכה ראשונה, אבל לגבי הברכה אחרונה, מברכים מעין שלש על זה רק כשאכלו שיעור כזית של המין הדגן בתוך התערובות בלי לצרף הרכיבים אחרים לשיעור, וגם רק כשהוא בתוך שיעור כדי אכילת פרס שהוא כארבע דקות (מ"ב סי' ר"ח סקמ"ח), ומאחר שבדרך כלל אין בו שיעור זה, אז ברכה האחרונה על חטיף שוקולד ברוב מקרים הוא 'בורא נפשות'.

מדיני שבת

פירור שוקולד בשבת

כז. **אין טוחן אחר טוחן.** נפסק ברמ"א שאין טוחן אחר טוחן, ולכן מותר לפורר פת, דכיון שגרעיני התבואה כבר עברו טחינה בשעה שנטחנו לקמח, שוב אין בזה איסור טוחן אף שהקמח חוזר ונתאחד ונעשה פת (רמ"א סי' ש"א סי"ב), אמנם הגבילו האחרונים היתר זה וכתבו שאם פעולת הטחינה הראשונה נתבטלה לגמרי וכבר אין ניכרת כלל, יש בזה איסור טוחן (חזו"א סי' י"ז).

כח. **פירור שוקולד.** לכן אסור לפורר שוקולד לפירורים דקים אפילו ע"י חודו של סכין, כל שכן שאין לעשות זאת ע"י כלי המיוחד לכך או ע"י מקלף פירות, והטעם כנ"ל שבשוקולד נתבטלה הטחינה הקודמת שהרי השוקולד ניתן וחוזר והתגבש ופנים חדשות באו לכאן, ואינו דומה לעיסה שנאפתה (ארחות שבת פ"ה אות כ"א).

שוקולד חם על גלידה קר

כט. **מפשיר בידים.** יש סוג של קינוח ששופכים שוקולד נוזלי חם על גלידה קפואה, ויש מחלוקת אם מותר לשפוך השוקולד החם על הגלידה בשבת עכ"פ כשאינה יד סולדת בו.

ל. **למחבר.** לדעת המחבר מותר לשפוך השוקולד על הגלידה (ש"ע סי' ש"ב ס"ט) אף לכתחילה (רע"א שם) ואין בו משום מוליד.

לא. **לרמ"א.** ולדעת הרמ"א (סי' ש"ח ס"ז) יש להחמיר לא לשפוך השוקולד החם על הגלידה משום שעי" זה הוא מפשיר הגלידה יותר מהר והוא מוליד בידים שניכר על הגלידה שהופשרה על ידו (ע"פ מ"ב סקל"ה).

לב. **יד סולדת בו.** ואם השוקולד הוא חם בשיעור שיד סולדת בו (45°C), והגלידה נעשה ע"י מרכיבים שלא נתבשלו כגון סוכר, מרגרינה וביצים, אין לשפוך עליו שוקולד חם שהיס"ב לכו"ע משום איסור בישול שהשוקולד מבשל את הגלידה.

לג. אבל מותר לשים שוקולד על הצלחת רחוק מהגלידה ואז לאכלם ביחד עם כפית אפילו אם נוגעים זה בזה בכפית, ואין בזה לא משום בישול ולא משום מוליד.

להמיס שוקולד בשבת

לד. **משום בישול.** שוקולד ביצירתו עובר תהליך של קליה ושל בישול קל בחום של בערך 50 מעלות צלזיוס (עי' מש"כ בגליון 358 אות ב' והלאה), ושיעור זה לא נקרא מבושל לגבי שלא יהיה בו אח"כ חשש איסור בישול בשבת שהרי נוקטים ששיעור יד סולדת בו הוא 45 מעלות, אבל זה רק לחומרא, ולא לקולא לגבי שלא יהיה בו חשש בישול בשבת. ולכן אסור לחמם שוקולד או קקאו בשבת באופן שהוא בשיעור יד סולדת בו לקולא, אבל מצד איסור בישול מותר לחמם אותו לשיעור פחות מיד סולדת בו [וראיתי כמה שטועים בזה וחושבים ששוקולד או קקאו עבר תהליך של בישול ולכן שייך גביה הכלל אין בישול אחר בישול, ואינו נכון].

לה. **משום מוליד.** לדעת המחבר הנ"ל (אות ל') מותר גם להמיס שוקולד בשבת ואין בו איסור מוליד, כשאין בו חשש בישול כנ"ל, אבל לדעת הרמ"א אסור להמיס שוקולד בשבת לרוב פוסקים, משום איסור מוליד.

לו. **לחמם מערב שבת.** ולכן אם רוצים שיהיה בשבת שוקולד נמס כדי לשפוך על איזה קינוח או פירות באופן המותר, צריכים לחמם אותו מערב שבת ולהשאירו חם עד ההשתמשות, [אפשר לשים השוקולד בתוך שקית והשקית בתוך מים חמים המונח על הפלטה מלפני שבת].

הכנת משקה קקאו בשבת

לז. **אבקת קקאו.** כבר הבאנו שאבקת קקאו לא עבר תהליך של בישול ולכן אסור להכין משקה קקאו עם מים חמים בשבת אלא בכלי שלישי, ויש מחמירים גם בכלי שלישי (עי' מש"כ בגליון 219 אות כ"ד).

לח. **אבקת שוקו.** בדרך כלל אבקת שוקו כן עבר תהליך של בישול ולכן אפשר להכינו מעיקר הדין בכלי שני כמו קפה נמס, ומ"מ גם בזה יש מחמירים להכינו רק בכלי שלישי (עי' מש"כ שם).

שוקולד עם צורה

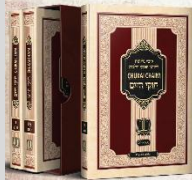
לט. לפעמים יש אותיות מוצקות בעצם חתיכת שוקולד, וכמו כן לפעמים יש צורה של איזה דבר על חתיכת שוקולד, ודנו הפוסקים אם מותר לאכול החתיכה מאחר שיש בו חשש מוחק בזה שמקלקל האות או הצורה בעת אכילתו.

מ. והסכמת הפוסקים היא שמאחר שהאותיות או הצורות הם מגוף חומר

השוקולד, מותר לאכלם בלי חשש, שהרי אין זה נחשב ככתיבה (מ"ב סי' ש"מ סקט"ו), וכן הרי האותיות נמחקות בדרך אכילה שלא נחשב כמוחק (שם סק"ז).
מא. שוקולד פרה. לפי הנ"ל 'שוקולד פרה' שיש על כל חתיכה צורה של פרה מותר לאכלו בשבת.

פתחת עטיפה של שוקולד בשבת

מב. מותר לפתוח העטיפה שנמצא על חפיסת שוקולד כדי לאכלו, דהיינו גם העטיפה החיצונית שנעשה מנייר וגם העטיפה הפנימית העשויה מנייר כסף, שהרי אינם משמשים ככלי אלא הם כמו הקליפה לפר, שמותר לקרוע כדי להגיע לפר, ועדיף לקרוע הנייר כסף שזהו דרך קלקול, ואף אם לא מסירים את כל הנייר כסף אלא משאירים אותו על החלק שוקולד שלא אוכלים כעת, מותר, שהרי הנייר כסף לא נהיה עכשיו ככלי לשמור השוקולד אלא שאותו חלק נשאר מכוסה עם עטיפתו.

בשורה משמחת
אחר הרבה עמל ויגיעה
הקובץ גליונות חוקי חיים כרך 3
באנגלית יצא לאור
בינתיים אפשר להשיגו ב'חדר הוראה'
כמו כן אפשר להשיגו בלשון הקודש

נתרם ע"י ידידנו
הרה"ג ר' חיים יוסף דוד פרענקל שליט"א
ראש חברה ביישובת מיר ירושלים
לרגל הכנסת בנו **מנחם מנדל נ"י**
לחופה בשעט"מ עב"ג הכלה בת
הנאון **רבי פנחס הלוי הורוביץ שליט"א**
נאב"ד אוניברסיטת ארץ ישראל
ברכת מול טוב שגורה לאביו הרה"ח ר' **בן ציון פרענקל שליט"א**
ולחמיו הרה"ח ר' **מאיר פפנהיים שליט"א**